

Legal basis forming parliamentary committees (commissions) in different countries

Правові засади формування парламентських комітетів (комісій) у різних країнах

Oleksandr Zozulia

Key words:

organization, specialization, personal membership, membership, committees, commissions, parliament.

Ключові слова:

організація, спеціалізація, персональний склад, членство, комітети, комісії, парламент.

Постановка проблеми. Залежно від національних особливостей конституційного ладу, правової системи та практики державотворення правовий статус і організація діяльності комітетів та/або комісій парламенту у різних країнах, зберігаючи свою спільну природу та сутність, істотно відрізняються. Нині в рамках подальшого розвитку парламентаризму та з огляду на деяку невпорядкованість статусу комітетів Верховної Ради України й відсутність цілісної концепції його розвитку впровадження позитивного зарубіжного досвіду має становити один із пріоритетних напрямів вдосконалення правового статусу комітетів Верховної Ради України. А отже, у контексті підвищення організованості та ефективності функціонування робочих органів парламенту, зокрема в Україні, вбачаються актуальними питання системності, внутрішньої організації та формування персонального складу парламентських комітетів (комісій) у різних країнах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначимо, що окремі питання організації та складу парламентських комітетів (комісій) у різних країнах раніше вже розглядали такі вчені, як: Едуардо Алеман (Eduardo Alemán), Джон Джеймс (John James), О.Х. Молокаєва, Манкур Олсон (Mancur Olson), Кааре Стром (Kaare Strøm), Джон В. Салліван (John V. Sullivan) та інші. Водночас їхні наукові роботи присвячені насамперед загальній проблематиці правового статусу комітетів (комісій) парламенту й деяким аспектам їх формування, наразі не повною мірою розкриваючи саме сучасний стан і тенденції розбудови інституту парламентських комітетів (комісій), комплексно не характеризуючи нинішні особливості та підходи до їх організації у різних країнах світу. Саме тому **метою** нашої роботи є порівняльно-правовий аналіз конституційно-правових засад формування парламентських комітетів (комісій) у різних країнах, визначення їхніх основних спільних і відмінних рис, встановлення особливостей організації та складу, а також обґрунтування пріоритетних напрямів удосконалення інституту парламентських комітетів, зокрема, й правового статусу комітетів Верховної Ради України.

Виклад основного матеріалу. Насамперед відзначимо, що одним із ключових аспектів конституційно-правового статусу парламентських комітетів та/або комісій в Україні та інших країнах є порядок і засади утворення їх системи, у тому числі формування персонального складу таких комітетів та/або комісій. Зазначимо, що загалом у сучасних демократичних країнах (насамперед у тих, де парламент відіграє провідну роль у реалізації державної влади) система парламентських комітетів та/або комісій зазвичай формується відповідно до структури урядових міністерств, забезпечуючи за напрямками діяльності останніх предметну спеціалізацію комітетів та/або комісій парламенту. Такий підхід не тільки забезпечує щільний зв'язок і взаємодію парламенту з урядом, але й дає змогу структурувати систему парламентських комітетів та/або комісій, запобігаючи необґрунтованому збільшенню їхньої кількості чи дублюванню різними комітетами (комісіями) повноважень один одного. Водночас подібний принцип формування постійних комітетів (комісій) парламенту не має призводити до їх протиставлення чи конкуренції з міністерствами.

Законодавство багатьох країн (наприклад, Індії, Латвії, Росії, США та ін.) не містить конкретного переліку хоча б основних парламентських комітетів та/або комісій, залишаючи це питання повністю на розсуд парламенту (який визначає їх своїм внутрішнім актом). З одного боку, вказане дає змогу оперативно адаптувати організацію парламентських комітетів та/або комісій до можливих змін у поточних напрямках роботи парламенту. З іншого ж боку, у такому разі формування парламентських комітетів та/або комісій може набувати не-

упорядкованого, нестабільного і ситуативного характеру, а сам факт існування основних комітетів не матиме необхідної конституційної (законодавчої) гарантованості. Разом із тим у конституційному законодавстві інших країн не тільки перелічуються, але й прямо закріплюються основи статусу провідних парламентських комітетів та/або комісій. Зокрема, ст. 45, 45-а, 45-с Конституції Німеччини від 23.05.1949 р.¹ встановлено утворення у Бундестазі комітету у справах Європейського Союзу, комітету іноземних справ, комітету оборони та комітету петицій. В Едускунті, згідно з пар. 35 Конституції Фінляндії від 11.06.1999 р.², утворюється велика комісія, конституційна комісія, комісія з іноземних справ, комісія з фінансів, ревізійна комісія та інші постійні і тимчасові комісії. Як на нас, подібний підхід до формування системи парламентських комітетів є більш важливим, передбачаючи конституційне визначення основних комітетів (комісій), гарантій і напрямів їхньої діяльності, водночас допускаючи утворення інших парламентських робочих органів.

Досить цікавим також є закріплення у ст. 60 Конституції Казахстану від 30.08.1995 р.³ обмеження максимальної кількості постійних комісій парламенту (сім у кожній палаті), що становить перепону необґрунтованому створенню дублюючих або дрібних (за предметом відання) комісій. Щоправда, на нашу думку, подібний критерій є менш ефективним і самодостатнім, ніж законодавче перелічення основних парламентських комітетів та/або комісій, оскільки не висуває до них будь-яких якісних вимог (насамперед щодо функціональної спрямованості). Крім цього, встановлення певної граничної кількості постійних комісій парламенту потребує належного обґрунтування, що найбільш правильним буде пов'язувати з кількістю урядових міністерств (які беруть участь у розробці законопроектів і забезпечують реалізацію законів) та сферами внутрішньопарламентської роботи (регламент, депутатська етика тощо).

Загальна кількість парламентських комітетів та/або комісій у різних країнах може значно відрізнятися. Зокрема, у Національній асамблеї Лаосу діє 3 комісії (одна постійна і дві «звичайні», ст. 49 Конституції Лаосу від 15.08.1991 р.⁴), у палатах парламенту Франції – по 6 постійних комісій (ст. 43 Конституції Франції від 04.10.1958 р.⁵), у парламенті Молдови – 10 постійних комісій (постанова парламенту Молдови від 29.10.2009 р. № 48⁶), у Палаті представників – 20 і Сенаті Конгресу США – 16 постійних комітетів⁷, у Бундестазі Німеччини – 22 постійні комітети⁸, у Сеймі Польщі – 29 постійних комісій (ст. 18 Регламенту Сейму Польщі від 30.07.1992 р.⁹), у Палаті громад Великобританії діє одних лише спеціальних комітетів 45¹⁰. Вченими оптимальна кількість постійних комітетів (комісій) парламенту визначається на рівні 10 (К. Стром¹¹) або 20–25 (Ю.Д. Древаль¹²).

Виходячи з вищевикладеного, вважаємо неможливим визначення для всіх країн єдиної оптимальної кількості постійних комітетів (комісій), що, крім кількості та профілю урядових міністерств, також залежить і від чисельності депутатського корпусу, національних традицій парламентаризму, змістовності функцій і повноважень парламенту тощо. Водночас можна погодитись, що у більшості країн (зокрема, й України) з урахуванням перелічених факторів кількість постійних комітетів (комісій) має становити близько двадцяти (глибша спеціалізація яких може досягатись шляхом утворення додаткових підкомітетів/підкомісій та робочих груп). Законодавче закріплення основних постійних комітетів (комісій) парламенту та їхньої загальної граничної кількості є дієвою гарантією упорядкованості й стабільності їхньої системи та статусу.

¹ Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland: vom 23.05.1949 Jahr / Bundesgesetzblatt. Teil I. 1949. № 1.

² Suomen perustuslaki: alkaen 11.06.1999 / Eduskunta. URL: https://www.eduskunta.fi/FI/tietoaeduskunnasta/julkaisut/Documents/ekj_1+2013.pdf.

³ Конституция Республики Казахстан: от 30.08.1995 г. Ведомости Парламента Республики Казахстан. 1996. № 4. Ст. 217.

⁴ Constitution of The Lao People's Democratic Republic: from 15.08.1991 / World Intellectual Property Organization. URL: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=180175.

⁵ Constitutionnel de la République Française: à partir de 04.10.1958 année. Journal officiel de la République Française. 1958.

⁶ Privind domeniile de activitate ale comisiilor permanente ale Parlamentului : Hotărîre Parlamentului Republica Moldova: din 29.10.2009, № 48. Monitorul Oficial. 2009. № 160–161. Ст. 482.

⁷ Committees of the U.S. Congress / Library of Congress. URL: <https://www.congress.gov/committees>.

⁸ Function and responsibilities of the committees / German Bundestag. URL: <https://www.bundestag.de/en/committees/function/245820>.

⁹ Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej: Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej: z 30.07.1992 r. Monitor Polski. 1992. № 26. Poz. 185

¹⁰ House of Commons select committees / The Parliament of the United Kingdom. URL: <https://www.parliament.uk/business/committees/committees-a-z/commons-select>.

¹¹ Strom K. Minority Governments in Parliamentary Democracies: The Rationality on Nonwinning Cabinet Solutions. Comparative Political Studies. 1984. Volume 17. Issue 2. P. 204.

¹² Древаль Ю.Д. Управлінська діяльність і формування парламентських комітетів (досвід зарубіжних країн). Теорія та практика державного управління. 2008. Вип. 4. С. 25–31.

Зазначимо, що ефективне забезпечення комітетами та/або комісіями реалізації функцій парламенту залежить не тільки від їхньої кількості та повноважень, але не в останню чергу й від кількісного та якісного складу таких комітетів та/або комісій. Залежно від кількості членів парламенту і його комітетів (комісій), обсягу повноважень парламенту та рівномірності їх поділу між різними комітетами (комісіями) у законодавстві різних країн нерідко встановлюється мінімальна та/або максимальна чисельність членів таких комітетів (комісій). Так, постійна депутатська комісія палат Генеральних кортесів Іспанії має складатись щонайменш з 21 члена (ст. 78 Конституції Іспанії від 27.12.1978 р.¹³), а постійна комісія Палати представників Національних Зборів Білорусі – від 5 до 13 депутатів (ст. 25 Регламенту цієї палати парламенту від 18.12.2015 р.¹⁴). Доволі значним є діапазон можливої кількості членів комітетів Верховної Ради України – від 6 до 35 депутатів (п. 4 Постанови Верховної Ради України від 04.12.2014 р. № 22-VIII¹⁵).

В окремих країнах застосовується також підхід до закріплення не однакової кількості членів усіх комітетів та/або комісій, а різної кількості членів для конкретних парламентських робочих органів. Так, Постійна комісія Генерального Конгресу Мексики складається з 29 членів (ст. 78 Конституції Мексики від 05.02.1917 р.¹⁶); комісія з питань Європейського Союзу Сейму Польщі – не менше 15 членів (ст. 148а Регламенту Сейму Польщі від 30.07.1992 р.¹⁷); велика комісія Едускунти Фінляндії – 25 членів, конституційна комісія, комісія з іноземних справ, комісія з фінансів – не менше 17 членів кожна, всі інші постійні комісії – щонайменше 11 членів (пар. 35 Конституції Фінляндії від 11.06.1999 р.¹⁸). При цьому диференційоване визначення кількості членів для різних комітетів (комісій) більш складне й може бути не досить об'єктивним, потребуючи також додаткового обґрунтування кількісного складу тих чи інших комітетів (комісій). Загалом, керуючись принципом рівності комітетів (комісій), правильним вбачається забезпечення приблизно рівного обсягу їхньої компетенції, а отже й однакової кількості членів таких комітетів (комісій), що зніме питання нерідко значної диспропорції персонального складу «популярних» і «непопулярних» комітетів (комісій) парламенту.

Тут необхідно погодитись із Манкуром Олсоном (Mancur Olson), що невеликий склад комітетів забезпечує їхню дієвість, тоді як відносно великий склад комітетів більше відображає різноманітність поглядів і реакцій¹⁹. Відтак для оперативної та продуктивної роботи парламентських комітетів та/або комісій, достатнього представництва у них усіх депутатських фракцій і груп вбачається оптимальним утворення комітетів (комісій) у складі 13–23 членів (з урахуванням загальної кількості депутатів конкретного парламенту). При цьому цілком правильно широке визнання й втілення у законодавстві різних країн знайшов принцип комплектування персонального складу комітетів (комісій) на засадах пропорційного представництва всіх фракцій і груп парламенту (Бразилія, Грузія, Ізраїль, Іспанія, Італія, Молдова, Польща, Росія та ін.), що дає змогу комітетам (комісіям) ефективно діяти фактично як віддзеркалення (зріз) і уособлення всього парламенту. Водночас підкреслимо, що зміна протягом скликання пропорційного представництва фракцій у парламенті має відображатись і на складі парламентських комітетів (комісій). Пропорційний розподіл місць у парламентських комітетах (комісіях) між фракціями і групами може здійснюватись, наприклад, за застосуванням у Німеччині методом Сент-Лагю, що є більш точним і справедливим порівняно з методом Д'Онда, не надаючи переваги великим парламентським фракціям.

У різних країнах є різні способи формування складу комітетів (комісій) парламенту²⁰, зокрема основними з них є обрання членів комітетів (комісій) на засіданнях парламенту або його палати (Казахстан, Молдова, Німеччина, Перу, Франція та ін.), їх призначення головою парламенту (палати) за пропозицією

¹³ Constitución Española: de 27.12.1978. Boletín Oficial del Estado. 1978. № 311.

¹⁴ О Регламенте Палаты представителей Национального собрания Республики Беларусь : Постановление Палаты Представителей Национального Собрания Республики Беларусь: от 18.12.2015 г., № 707-П5/VIII. Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь. 2015. Ст. 4/8523.

¹⁵ Про перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів Верховної Ради України восьмого скликання : Постанова Верховної Ради України: від 04.12.2014 р., № 22-VIII. Офіційний вісник України. 2014. № 99. Ст. 2866.

¹⁶ Constitución Política de los Estados Unidos Mexicanos: el 05.02.1917 / Cámara de Diputados. URL: http://www.diputados.gob.mx/LeyesBiblio/pdf/1_150917.pdf

¹⁷ Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej: Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej: z 30.07.1992 r. Monitor Polski. 1992. № 26. Poz. 185.

¹⁸ Suomen perustuslaki: alkaen 11.06.1999 / Eduskunta. URL: https://www.eduskunta.fi/FI/tietoaeduskunnasta/julkaisut/Documents/ekj_1+2013.pdf.

¹⁹ Mancur Olson. The Logic of Collective Action. Public Goods and the Theory of Groups. Cambridge : Harvard University Press, 1965. 176 p.

²⁰ Древалі Ю.Д. Управлінська діяльність і формування парламентських комітетів (досвід зарубіжних країн). Теорія та практика державного управління. 2008. Вип. 4. С. 25–31.

відповідних депутатських фракцій (наприклад, Бразилія та Індія), а також призначення особливим відбірковим комітетом за погодженням з парламентськими партіями і урядом (наприклад, Великобританія, Кіпр, Фінляндія). Кожен із вищеперелічених способів може розглядатись як дієвий і об'єктивний, якщо обрання/призначення членів комітетів (комісій) відбувається на засадах пропорційного представництва фракцій, насамперед спрямовуючись на організацію ефективної роботи парламенту, максимально відповідаючи інтересам як депутатських фракцій, так і конкретних парламентарів. Водночас найбільш легітимним і демократичним за своєю суттю, таким, що відповідає представницькій, колегіальній природі парламенту, нами вбачається обрання членів комітетів (комісій) саме на засіданнях парламенту (його палати).

До критеріїв призначення парламентарів у комітети та/або комісії парламенту у різних країнах насамперед відноситься стаж парламентської роботи та бажання самого депутата чи сенатора²¹. При цьому навряд чи можна визнати достатнім лише критерій бажання депутата для його призначення у комітет, що має місце у парламентах Казахстану (ст. 15 Закону Казахстану від 07.05.1997 р.²²) і Молдови (ст.ст. 13, 17 Закону Молдови від 02.04.1996 р.²³). Тут маємо не погодитись із О.Х. Молокаєвою щодо функціонування комітетів і комісій палат Федеральних Зборів Росії «на професійній основі»²⁴, оскільки у разі їх формування враховується не стільки професійність і досвідченість парламентарів, скільки їхня політична приналежність та бажання.

Отже, вважаємо, що до вищевказаних критеріїв також має належати фах і професійний досвід парламентаря, конкретні результати (а не лише стаж) його парламентської роботи тощо. У цілому ж поєднання зазначених критеріїв забезпечуватиме (зокрема, і в Україні) не лише політичну структурованість персонального складу парламентських комітетів, але і його максимальну професійність, вмотивованість та, як наслідок, ефективність. Водночас деякі критерії комплектування парламентських комітетів (комісій) значною мірою є неформальними й не позбавлені певної абстрактності, що унеможливорює точне нормативне формулювання їх змісту. Для федеративних держав із декількома державними мовами може бути корисним досвід Швейцарії, у якій згідно з Ю.Д. Древалем комісії Федеральних зборів формуються з урахуванням мовного та регіонального факторів²⁵. З огляду на унітарний устрій України та єдину державну мову, а також з метою запобігання політичному зловживанню мовним і регіональним питаннями в умовах зовнішньої агресії впровадження подібних критеріїв у парламентській практиці України наразі недоцільно.

Відзначимо, що формування персонального складу комісій Парламенту Молдови та Едускунти Фінляндії серед іншого передбачає визначення заступників членів таких комісій (ст. 21 Закону Молдови від 02.04.1996 р.²⁶, пар. 35 Конституції Фінляндії від 11.06.1999 р.²⁷). Подібна практика (за умови детального врегулювання статусу заступника члена комітету та/або комісії) розглядається нами як додаткова гарантія безперервної працездатності парламентських комітетів (комісій), що забезпечує залучення більшої кількості парламентарів до роботи відповідних комітетів (комісій) й запобігає блокуванню їхньої роботи через відсутність кворуму для проведення засідань.

Досить неоднозначною постає практика членства парламентарів одразу у декількох комітетах та/або комісіях, що має місце в Іспанії, Молдові, Польщі, США та інших країнах. З одного боку, такий підхід гарантує достатню кількість членів в усіх комітетах парламенту. До переваг можна віднести й забезпечення більшої пов'язаності різних комітетів та/або комісій, а також розширення фахової компетентності парламентарів у різних сферах парламентської діяльності. З іншого ж боку, навряд чи може йтися про однакову ефективність роботи депутата одночасно у декількох «галузевих» постійних комітетах (комісіях), що водночас не стосується їхньої роботи у тимчасових та/або слідчих комісіях, членство у яких зазвичай є менш часо- і працемістким.

²¹ Булаков О.Н. Двухпалатный парламент Российской Федерации. Санкт-Петербург : Изд-во «Юридический центр Пресс», 2003. С. 195.

²² О комитетах и комиссиях Парламента Республики Казахстан : Закон Республики Казахстан: от 07.05.1997 г., № 101-І. Ведомости Парламента Республики Казахстан. 1997. № 9. Ст. 94.

²³ Pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului: Lege Republica Moldova: din 02.04.1996, № 797. Monitorul Oficial. 2007. № 50. Ст. 237.

²⁴ Молокаева О.Х. Конституционно-правовой статус комитетов и комиссий палат Федерального Собрания Российской Федерации : автореф. дисс. канд юрид. наук: 12.00.02. Москва, 2005. С. 16.

²⁵ Древаль Ю.Д. Управлінська діяльність і формування парламентських комітетів (досвід зарубіжних країн). Теорія та практика державного управління. 2008. Вип. 4. С. 25-31.

²⁶ Pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului: Lege Republica Moldova: din 02.04.1996, № 797. Monitorul Oficial. 2007. № 50. Ст. 237.

²⁷ Suomen perustuslaki: alkaen 11.06.1999 / Eduskunta. URL: https://www.eduskunta.fi/FI/tietoaeduskunnasta/julkaisut/Documents/ekj_1+2013.pdf.

У більшості країн (Білорусь, Ізраїль, Ісландія, Іспанія, Казахстан, Мексика, Росія, Угорщина та ін.) персональний склад комітетів та/або комісій парламенту утворюється тільки членами такого парламенту або однієї з його палат. Наприклад, пар. 48 Конституції Фінляндії від 11.06.1999 р.²⁸ прямо встановлює, що член уряду (навіть якщо він одночасно є депутатом або сенатором) не може бути членом парламентських комітетів та/або комісій. Разом із тим значного поширення набув й інший підхід, що дає змогу входити до складу парламентських комітетів та/або комісій іншим особам (перш за все членам уряду). Зокрема, у Німеччині це члени та уповноважені урядів земель (ст. 52 Конституції Німеччини від 23.05.1949 р.²⁹), а у Латвії – міністри та уповноважені ними посадові особи (ст. 63 Конституції Латвії від 15.02.1922 р.³⁰). З одного боку, включення представників уряду до складу парламентських комітетів (комісій) сприяє їхній більш щільній співпраці, безпосередньому представництву законопроектів й інших інтересів уряду у парламенті. З іншого боку, досягнення вказаних цілей не потребує обов'язкового входження представників уряду до складу парламентських комітетів (комісій). Також дещо неоднозначною постає повноправна участь у роботі та прийнятті рішень парламентських комітетів (комісій) представників уряду, якщо вони одночасно не є членами парламенту. У зв'язку із цим досить цікавим і виваженим вбачається досвід Індії, де кожен міністр і генеральний аторней (прокурор) може бути призначений членом парламентського комітету та брати участь у його роботі, але без права голосу (ст. 88 Конституції Індії від 26.11.1949 р.³¹). Вважаємо, що у подібному форматі до роботи парламентських комітетів (комісій) можуть залучатись й інші посадові особи, наприклад, представники глави держави та органів місцевого самоврядування.

Разом із тим слід погодитись із обґрунтованістю включення в окремих випадках до складу парламентських комісій (комітетів) відповідних фахівців, якщо встановлення певних фактів справді потребує застосування спеціальних знань (розслідування у справі про імпідмент тощо). Зокрема, згідно зі ст. 47 Конституції Казахстану від 30.08.1995 р.³² у рамках процедури дострокового припинення повноважень глави держави парламент утворює комісію, що має складатись із депутатів і «спеціалістів у відповідних галузях медицини». Цілком логічно, що на таких членів комітетів та/або комісій мають поширюватись права, обов'язки та гарантії, які мають парламентарі у зв'язку з роботою у комітетах парламенту, зокрема, йдеться і про їх індемнітет. До речі, у такому контексті досить прогресивною вбачається передбачене ст. 105 Конституції Індії від 26.11.1949 р.³³ поширення заборони притягнення до відповідальності за висловлювання у парламентських комітетах не тільки на їхніх членів, але й на інших осіб, що беруть участь у засіданні комітету.

Висновки. Організація діяльності парламентських комітетів і комісій у різних країнах виявляє зумовлені особливостями конституційного ладу, правової системи та практики державотворення відмінності в частині видів парламентських робочих органів, їх ролі, обсягу правового регулювання статусу, кількості та складу комітетів та/або комісій, підходів до його формування тощо. Одними з перспективних напрямів удосконалення інституту парламентських комітетів, зокрема й в Україні, є конституційне визначення основних комітетів, їх формування відповідно до структури урядових міністерств, посилення відповідальності членів парламентських комітетів, об'єднання функціонально подібних комітетів і усунення диспропорції їх складу, розподіл місць у комітетах між фракціями і групами методом Сент-Лагю, врахування фаху та досвіду у разі призначення членів комітетів парламенту, застосування практики призначення їхніх заступників.

Анотація

У статті виконано порівняльно-правовий аналіз конституційно-правових засад формування парламентських комітетів (комісій) у різних країнах, визначено їх основні спільні та відмінні риси, встановлено особливості організації та складу, а також обґрунтовано пріоритетні напрями удосконалення інституту парламентських комітетів, зокрема, й конституційно-правового статусу комітетів Верховної Ради України.

²⁸ Suomen perustuslaki: alkaen 11.06.1999 / Eduskunta. URL: https://www.eduskunta.fi/FI/tietoaeduskunnasta/julkaisut/Documents/ekj_1+2013.pdf.

²⁹ Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland: vom 23.05.1949 jahr. Bundesgesetzblatt. Teil I. 1949. № 1.

³⁰ Latvijas Republikas Satversme: no 15.02.1922 gadu. Valdības Vēstnesis. 1922. № 141.

³¹ The Constitution of India: from 26.11.1949 / National Portal of India. URL: https://www.india.gov.in/sites/upload_files/npi/files/coi_part_full.pdf

³² Конституция Республики Казахстан: от 30.08.1995 г. Ведомости Парламента Республики Казахстан. 1996. № 4. Ст. 217.

³³ The Constitution of India: from 26.11.1949 / National Portal of India. URL: https://www.india.gov.in/sites/upload_files/npi/files/coi_part_full.pdf

Summary

The comparative-legal analysis of the constitutional-legal basis of the formation of parliamentary committees (commissions) in different countries is made, also it was defined its main general and distinctive features, the peculiarities of organization and composition are determined, as well as substantiated priority directions of improvement the institution of parliamentary committees, including the constitutional-legal status of committees of the Verkhovna Rada of Ukraine.

Використана література:

1. The Constitution of India: from 26.11.1949 / National Portal of India. URL: https://www.india.gov.in/sites/upload_files/npi/files/coi_part_full.pdf
2. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland: vom 23.05.1949 Jahr. *Bundesgesetzblatt*. Teil I. 1949. № 1.
3. Constitución Española: de 27.12.1978. *Boletín Oficial del Estado*. 1978. № 311.
4. Latvijas Republikas Satversme: no 15.02.1922 gadu. *Valdības Vēstnesis*. 1922. № 141.
5. Constitutionnel de la République Française: à partir de 04.10.1958 année. *Journal officiel de la République Française*. 1958.
6. Конституция Республики Казахстан: от 30.08.1995 г. *Ведомости Парламента Республики Казахстан*. 1996. № 4. Ст. 217.
7. О комитетах и комиссиях Парламента Республики Казахстан : Закон Республики Казахстан от 07.05.1997 г. № 101-І. *Ведомости Парламента Республики Казахстан*. 1997. № 9. Ст. 94.
8. Suomen perustuslaki: alkaen 11.06.1999 / Eduskunta. URL: https://www.eduskunta.fi/FI/tietoaeduskunnasta/julkaisut/Documents/ekj_1+2013.pdf
9. Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej: Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej: z 30.07.1992 r. *Monitor Polski*. 1992. № 26. Poz. 185.
10. Pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului: Lege Republica Moldova: din 02.04.1996, № 797. *Monitorul Oficial*. 2007. № 50. Ст. 237.
11. Древаль Ю.Д. Управлінська діяльність і формування парламентських комітетів (досвід зарубіжних країн). *Теорія та практика державного управління*. 2008. Вип. 4. С. 25–31.
12. Constitución Política de los Estados Unidos Mexicanos: el 05.02.1917 / Cámara de Diputados. URL: http://www.diputados.gob.mx/LeyesBiblio/pdf/1_150917.pdf
13. Constitution of The Lao People's Democratic Republic: from 15.08.1991 / World Intellectual Property Organization. URL: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=180175
14. О Регламенте Палаты представителей Национального собрания Республики Беларусь : Постановление Палаты Представителей Национального Собрания Республики Беларусь от 18.12.2015 г. № 707-П5/VIII. *Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь*. 2015. Ст. 4/8523.
15. Privind domeniile de activitate ale comisiilor permanente ale Parlamentului : Hotărâre Parlamentului Republica Moldova: din 29.10.2009, № 48. *Monitorul Oficial*. 2009. № 160–161. Ст. 482.
16. Committees of the U.S. Congress / Library of Congress. URL: <https://www.congress.gov/committees>
17. Function and responsibilities of the committees / German Bundestag. URL: <https://www.bundestag.de/en/committees/function/245820>
18. House of Commons select committees / The Parliament of the United Kingdom. URL: <https://www.parliament.uk/business/committees/committees-a-z/commons-select>
19. Strom K. Minority Governments in Parliamentary Democracies: The Rationality on Nonwinning Cabinet Solutions. *Comparative Political Studies*. 1984. Volume 17. Issue 2. P. 199–227.
20. Про перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів Верховної Ради України восьмого скликання: Постанова Верховної Ради України від 04.12.2014 р. № 22-VIII. *Офіційний вісник України*. 2014. № 99. Ст. 2866.
21. Mancur Olson. The Logic of Collective Action. Public Goods and the Theory of Groups. Cambridge : Harvard University Press, 1965. 176 p.
22. Булаков О.Н. Двухпалатный парламент Российской Федерации. Санкт-Петербург : Изд-во «Юридический центр Пресс», 2003. 753 с.
23. Молокаева О.Х. Конституционно-правовой статус комитетов и комиссий палат Федерального Собрания Российской Федерации : автореф. дисс. канд юрид. наук : 12.00.02. Москва, 2005. 29 с.

Oleksandr Zozulia,

Ph.D. in Law, Ass. Professor, Chair of General Law Disciplines
Kharkiv National University of Internal Affairs (Ukraine)